א א מיי' פ"ב מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה י :

*שמשהין עצמן בבטן כדי שיזריעו נשותיהן תחלה שיהו בניהם זכרים מעלה עליהן הכתוב כאילו הם מרבים בנים ובני בנים והיינו דאמר רב קטינא יכולני לעשות כל בני זכרים *אמר רבא הרוצה לעשות כל בניו זכרים יבעול וישנה ואמר רבי יצחק אמר רבי *אמי *אין אשה מתעברת אלא *סמוך לוסתה שנאמר °הן בעון חוללתי א) ורבי יוחנן אמר *סמוך לטבילה שנאמר °ובחטא יחמתני אמי *מאי משמע דהאי חטא לישנא דדכויי הוא דכתיב °וחטא את הבית ומתרגמינן וידכי ית ביתא ואי בעית אימא מהכא °תחטאני באזוב ואטהר ואמר רבי יצחק אמר רבי אמי ב) כיון שבא זכר בעולם בא שלום בעולם שנאמר °שלחו כר מושל ארץ זכר זה כר ואמר ר' יצחק *דבי רבי אמי בא זכר בעולם בא ככרו בידו זכר זה כר דכתיב °ויכרה להם *כירה גדולה נקבה אין עמה כלום נקבה נקיה באה עד דאמרה מזוני לא יהבי לה דכתיב °נקבה שכרך עלי ואתנה שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחי מפני מה אמרה תורה יולדת מביאה קרבן אמר להן *כשעה שכורעת לילד קופצת ונשבעת שלא תזקק לבעלה לפיכך אמרה תורה תביא קרבן מתקיף לה רב יוסף והא מזידה היא ובחרטה תליא מילתא ועוד קרבן שבועה בעי איתויי ומפני מה אמרה תורה זכר לשבעה ונקבה לארבעה עשר זכר שהכל שמחים בו מתחרטת לשבעה נקבה שהכל עצבים בה מתחרטת לארבעה עשר ג) ומפני מה אמרה תורה מילה לשמונה שלא יהו כולם שמחים ואביו ואמו עצבים תניא היה ר"מ אומר מפני מה אמרה תורה נדה לשבעה מפני שרגיל בה וקץ בה אמרה תורה תהא טמאה שבעה ימים כדי שתהא חביבה על בעלה כשעת כניסתה לחופה שאלו תלמידיו את רבי דוסתאי ברבי ינאי *מפני מה איש מחזר על אשה ואין אשה מחזרת על איש משל לאדם שאבד לו אבידה מי מחזר על מי בעל אבידה מחזיר על אבידתו ומפני מה איש פניו למטה ואשה פניה למעלה כלפי האיש זה ממקום שנברא וזו ממקום שנבראת ומפני מה האיש מקבל פיוס ואין אשה מקבלת פיוס זה ממקום שנברא וזו ממקום שנבראת מפני מה אשה קולה ערב ואין איש קולו ערב זה ממקום שנברא וזו ממקום שנבראת שנאמר °כי קולך ערב ומראך נאוה:

תהלים נא
ויקרא יד
תהלים נא
ישעיה טז
מלכים ב ו
בראשית ל
שיר ב

הדרן עלך המפלת חתיכה

בנות *כותים נדות מעריסתן והכותים מטמאים משכב תחתון כעליון מפני שהן בועלי נדות והן יושבות על כל דם ודם *ואין חייבין עליהן על ביאת מקדש ואין שורפין עליהם את התרומה מפני שטומאתן ספק: **גמ'** ה"ד אי דקא חזיין אפילו דידן נמי ואי דלא קחזיין דידהו נמי לא אמר רבא בריה דרב אחא בר רב הונא אמר רב ששת הכא במאי עסקינן בסתמא דכיון דאיכא מיעוטא דחזיין חיישנן ומאן תנא *דחייש למיעוטא ר"מ

שמשהין עצמן. מלהזריע: יכולני. שישהא עצמו מלהזריע: יבעול וישנה. שמתוך תאות בעילה ראשונה תהא מזרעת והוי נמי דמזריע אחריו תקדום הזרעתה בבעילה שניה: בעון. על ידי דם נדה שהוא סימן להריון כדקיימא לן (כתובות דף י:) כל אשה שדמיה מרובין בניה מרובין והוא מביאו לידי עון וקדייק ר' יצחק בעון שסמוך לעון נדות שהוא מוזהר לפרוש הימנה: ובחטא. לשון טבילה וטהרה כדמפרש. וה"ק על ידי דם נדות שהוא מביא לידי עון חוללתי שהוא גרם לי שנבראתי וכשנתחטאת אמי ממנו יחמתני: כר. מנחה דהיינו סימן שלום:

תורה אור

נקיה. חסרה כמו (ב"ק דף מא.) יצא פלוני נקי מנכסיו: עד דאמרה מזוני. שיודעת להתפלל: נקבה. כשתנקוב ותפרש שכרך ואתנה. ונקבה נמי הכי דרשינן: לפיכך תביא קרבן. שבועת ביטוי חטאת: מזידה היא. ואין כאן קרבן דהא ונעלם כתיב בשבועת ביטוי (ויקרא ה): ובחרטה תליא. לפתוח לה בחרטה ויתיר לה חכם שבועתה אבל קרבן אינו עוקר ומתיר שבועתה¹: ועוד קרבן שבועה בעי אתויי. כשבה או שעירה והאי עוף הוא: מתחרטת לשבעה. ומתאוה לתשמיש בעלה כדי שתחזור ותתעבר זכר: מפני מה מילה לשמונה. ולא לשבעה: שלא יהיו הכל שמחין. שאוכלין ושותין בסעודה ואביו ואמו עצבים שאסורין בתשמיש: נדה שבעה. ולאו ביולדת קאי: מפני שאדם רגיל באשתו. כל שעה שירצה: קץ בה. מאוסה עליו. אמרה תורה כל שעה שתראה תהא טמאה שבעה כדי שלא יהא רגיל בה ותתחבב עליו: מחזר על האשה. אדם פניו מבקש ומחזר עד שנושא: פניו למטה. בשעת תשמיש: זהו ממקום שנברא. מסתכל באדמה שנוצר ממנה והיא מסתכלת בו שנוצרה הימנו: מקבל פיוס. נוח לרצות: זה ממקום שנברא. אדמה. עפר תיחוח נוח ליבטל אבל בשר ועצמות קשין: עצם כשמכין בו קולו נשמע אבל קרקע כשמכין בו אין קולו נשמע:

הדרן עלך המפלת

בנות כותים נדות מעריסתן. מקטנותן. ובגמרא מפרש טעמא: תחתון כעליון. מפרש בגמ' (לג:): והן יושבות על כל דם ודם. כלומר להכי הוו בועלי נדות משום דכל דם שרואות בין אדום בין ירוק יושבות עליו ימי נדות וזו תקלה היא להם שאם רואה דם ירוק היום מתחלת למנות שבעה והוא ואם תראה בתוכם ימי נדות דם אדום אינה מונה אלא מיום ראייה ראשונה ואותו דם ירוק טהור היה ומראייה שניה היא צריכה למנות: אין חייבין עליה. הלובש או מתכסה באותן בגדים ונכנס למקדש פטור מקרבן או אם נגעו אותן בגדים של משכב בתרומה תולין דלא ידעינן אי נדה היא אי לא והא דלאמר דמספקא טמאות גזירה דרבנן היא: **גמ'** אפילו דידן נמי. אי חזיא בעריסתן טמאה דתניא לקמן (דף לב.) בת יום אחד לנדה מנין תלמוד לומר (ויקרא טו) ואשה: דאיכא מיעוטא דחזיין. בקטנותן: חיישינן למיעוטא. ומטמאינן לכולהו מעריסתן משום דדילמא חזיא:

איש

1 נ"י: שבעה.

כי קולך ערב. ד) אבל היא אינה מקלסתו בקול ערב אלא בנח ואדום:

הדרן עלך המפלת

בנות כותים. והן יושבות על כל דם ודם. ולא תימא ותיפוק ליה שהן נדות מעריסתן וי"ל טעמא דהיינו דוקא בקטנותן דלא דרשי ואשה כדאמר בגמרא אבל גדולות דמפרשי להו וקבלי לא משמע אלא משום דיושבות על כל דם ודם: **תחתון** כעליון. מפרש בגמרא תחתיו של בועל נדה כעליונו של זב דלא מטמא אלא אוכלין ומשקין ועליונו של זב מפרש רשב"ם שהכריע הזב בכף מאזנים את האוכלין ומשקין שבכף שניה ולא נהירא דבפ' ר"ע (שבת דף פג.) קרי ליה היסטו מה שהכריע הזב בכף מאזנים *והיסטו נפקא לן מאשר יגע בהם הזב ועליונו של זב נפקא לן בשמעתין מקרא אחרינא ונראה דעליונו של זב היינו בגד שמקצתו על הזב ומקצתו נגרר על הארץ ולאו היינו היסטו אלא כשמסיטו כולו כדאמר איזהו מגעו שהוא ככולו הוי אומר זה היסטו:

רבי

מוסף רש"י

שמשהין עצמן. להוציא את הזרע (לקמן עא.).

יבעול וישנה. שמחמת ביאה ראשונה נתאוה האשה והולבשה תאוה, וכשבא ביאה שניה היא מזרעת תחלה ויכול דהיא מזרעת תחילה יולדת זכר (עירובין ק:).

אלא סמוך לוסתה. לפני ווסת נדותה יום אחד (סוטה מ.).

סמוך לטבילה. לאחר שטבלה, ביום טבילתה או ליום מחר (שם).

ויכרה. לשון תיקון סעודה (מלכים ב ו כג).

שאבד לו אבידה. אדם מצלעותיו (קדושין ב:).

הדרן עלך המפלת חתיכה

בנות כותים נדות מעריסתן. מיום שנולדה, דגזרינן דילמא חזאי נדות, דקטנה בת יומא מטמאה בנדה, דכתיב אין לי אלא אשה, תינוקת בת יום אחד לנדה מנין, תלמוד לומר ואשה, וכותים אין דורשין מדרש זה וכי חזיין לא מפרשי לה, הלכך גזור בהו רבנן (שבת טז:).

תוספי הרא"ש

שנאמר כי קולך ערב. אבל היא אינה מקלסתו בקול ערב אלא בנח ואדום:

סליק פירקא

בנות כותים נדות מעריסתן. הקשה ר"ת לרבינא דאמר בפ' אין מעמידין דתינוקת עובדת כוכבים בת ג' שנים ויום אחד הואיל וראויה לביאה מטמאה בזיבה מאי שנא מבנות כותים דהחמירו אפילו מעריסותיהן מיהו ממשנה זו לא קשה דסברה גרי אמת הן דקתני מפני שטומאתן בספק דכיון דאי הויא טמאה מדאורייתא החמירו בהן יותר מבעובדי כוכבים אבל קשה כדר' יוסי דאמר ר' אליבא בפ"ק דשבת אף בנות כותים נדות מעריסתן בו ביום גזרו ושמעינן ליה לר' יוסי במכות בפרק ר' ישמעאל דסבר כותים גרי אריות הן דקאמר תורמין משל עובדי כוכבים על של כותים ואומר ר"ת דהחמירו בהם לפי שהן מצויין אצל ישראל וכדי שלא ילמדו בהן. ומיהו יש דברים שהקילו בהם יותר מבעובדי כוכבים דהתינוק עובד כוכבים מטמא בזיבה דגזרו עליהם שיהו כזבין לכל דבריהם. ועל הכותים לא גזרו אלא משום חששא דבועלי נדות כמו דתניא מתני' ואע"ג דמתני' קא סברה גרי אמת הן מסתברא דה"ה למ"ד גרי אריות הם דלא אשכחן תנא דפליג בהא למימר שעשו כותים כזבים וכן לענין יין נסך לא גזרו על יין של כותים עד שבא ר' מאיר וגזר כדאיתא בפ"ק דחולין ואע"ג דר' מאיר סבר גרי אמת הן כדמוכח בשור שנגח ד' וה' מ"מ לא מצינו אדם שאסר יינם תחלה אפילו מאן דאית ליה גרי אריות הן: והן יושבות על כל דם ודם. ותימה למה לי למימר שהן יושבות על דם ודם כיון שגזרו עליהן שהן נדות מעריסותיהן וי"ל משום דלא תימא דוקא בקטנות גזרו משום דכי חזיין לא מפרשי להו כדאיתא בגמרא אבל בגדולות לא (ילפינן) [גזרינן] והצריך טעם בגדולות: אי דקא חזיין כו'. אין לפרש אי דקא חזיין אם רגילות קטנות לראות דא"כ מאי קאמר רב ששת הב"ע בסתמא ואי אין רגילות לראות אמאי מטמאינן בסתמא לכך פירש"י אי דקא חזיין שמיירי שראתה ותימה מאי קשה ליה א"כ אפילו לא חזיין נמי דילמא גזרו עליהן כמו שגזרו על עובדי כוכבים אע"ג דדם עובדת כוכבים כדם בהמה הילכך בכותים נמי אע"ג דלא חזיין גזרו בהו. וי"ל משום דמתני' סברה כותים גרי אמת מדקתני ואין חייבין עליהן על ביאת מקדש מפני שטומאתן בספק הילכך לא מסתבר ליה למימר שגזרו עליהם כמו על עובדי כוכבים: חיישינן למיעוטא. ותימה הא דאמרינן בפ"ק דשבת דגזירה זו מי"ח דבר היא ומה הוצרכו לגזור והלא בכל מקום חייש ר' מאיר למיעוטא וי"ל דמתחלה היו סבורים דכותים דרשי אשה ואשה וכי חזו מפרשי להו ושוב בדקו ומצאו דכי חזו לא מפרשי להו והודיעו לכל שהן נדות מעריסותיהן ועוד תימה כיון דחיישינן למיעוט אפילו בדידן נמי ניחוש ואמאי אמרינן בפ"ק תינוקת שלא הגיע זמנה לראות פעם ראשונה ושנית רוקה ומדרסה בשוק טהור. וכ"ת היינו דקא משני לקמן אנן דכי חזיין מפרשי להו לא גזרו בהו רבנן משום דלא שכיח כלל שלא ימצא דם בבגדה אם ראתה מ"מ ניחוש שמא סמוך ללידתה בשעה שנולדה ראתה בעוד שהיתה מלוכלכת בדם הלידה וי"ל דהך מיעוטא לא שכיח כלל אע"ג דקרי ליה בסמוך מיעוטא דשכיח שהטבילה קודם לאמה מ"מ בשעת הלידה לא שכיח כלל ותימה כיון דמסקנא דחיישינן למיעוטא גזרינן היכי קאמר בפ"ק דשבת אליבא דר' יוסי אף בנות כותים נדות מעריסתן בו ביום גזרו וי"ל הוא דאשכחן לר' יוסי דחייש למיעוטא ביבמות ריש פרק אלמנה ועוד דר' יוסי דאית ליה כותים גרי אריות וגזרו עליהן כדי שלא ימשכו בהם כדרך שגזרו על עובדי כוכבים והא דצריכי' לטעמא דחייש למיעוטא היינו לת"ק דמתני' דסבר גרי אמת הן והא דאמר ר' יוסי מעשה מעשה (בעינבל) [בעין בול] כו' לסייע לדברי ר"מ קאמר (או) א"נ אצטריך לאשמעינן דלא תימא היאך גזרו עליהן נדות כדי שלא ימשכו בהן כיון דאין נמצא בהם נדות כלל. הילכך אשמעינן דזימנין דאיכא כי היכי דלא ליהוו מילי דרבנן כי חוכא ואטלולא ואפילו משכח תנא דסבירא ליה כותים גרי אמת הן ולא חייש למיעוטא אומר ר"ת דאפשר דאית ליה בנות כותים נדות מעריסתן לפי שהיו מקלקלין במעשיהם והחזיקום כדי שלא ימשכו בהם והא דאיצטריך לומר הכא טעמא משום דחיישינן למיעוטא משום דמתני' מוכחת דרבותי תליא טעמא משום דכי חזיין לא מפרשי ולא משום מיעוטא מדאיצטריך לן לפרושי

גליון הש"ס

גמ' אין אשה מתעברת אלא סמוך לוסתה. ע' לעיל י ע"ב הר"ס דטויל: תוס' ד"ה תחתון כו' והיסטו נפקא לן מאשר יגע בהם הזב. לקמן מג ע"א כל אשר יגע בו הזב כצ"ל:

[לקמן עא.]
עירובין ק:
[סוטה כו.]
[ע' תוס' סוטה כו. ד"ה אליבא דמ"ד]
[שם]
חולין כ. ע"ש
[נ"ל אמר]
[נ"ל כרה]
[שבועות לו. כריתות ט.]
קדושין ב:
[שבת טז:]
[לקמן מה. יבמות ס: קיט. גיטין ב. מכות ה"ו לב: מ: כתובות יב: מב: חולין ו. יג: מו.]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' ור"י אמר סמוך לטבילה. ע"כ עי' סוטה דף כו ע"א ותוס' שם ד"ה אליבא וכו' תשובת יחזקאל סי' נג ובש"ת לבן בשמם סי' יד לא עיינו שם כל צרכם דוק ותשכח גם על מהרש"א במ"א כאן ישלה דמ"ל אין למר כל"ם סהם כי מינמי גן אליבא דתמיד ומי סמוך לטבילה ומאי כעין שלא מני מנטר לה ונו"ק : ב] שם כיון שבא זכר בעולם בא שלום בעולם שנאמר יתי' ע"כ עי' הרש: מהרש"א דף ח ע"ב : ג] שם ומפני מה אמרה תורה מילה לשמנה . ע"כ עיין מהרלב"ח סכ"ל דף ט ע"א : ד] תוה"ה כי קולך ערב . ע"כ עיין ולוף לאבה :